„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукписи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране земље

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	63.— „
на чет. год	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 209. У Новом Саду, у среду 23. октобра (5. новембра) 1913. Година XXIX.

Хоћемо ли се искобељати?

На дан 5. (18.) новембра т. г. сазване су *делегације* и ту ће се видети у оној слици, коју ће дати заједнички министри, и ма да слика *не ће бити верна*, ипак како стоји моархија у војничком, финансијалном и привредном погледу, а што је најглавније, видиће се слика о нашем вањском положају.

Сама установа делегација је нешто ванредно, што у другим европским државама нема. Делегације хоће да кажу, да у монархији има *две* државе, а ипак да нису две државе, у колико се одржава јединство монархије у установи делегација. Мађари, они бдију над тим, да делегације *не носе* обележје каквога парламента, и зато Мађари угарску делегацију зову: *изаслани одбор угарскога сабора*. У том баш лежи та велика разлика, што Мађари нису хтели примити октобарску диплому од године 1860., по којој су заједнички послови били додељени централном парламенту у Бечу. Па је велика разлика и у том, што угарске и аустријске делегације не расправљају и не гласају *заједно*, него свака за *себе*, па тек ако се преко нунција не могу сложити, одлучује владар. Но ипак и једну и другу делегацију отвара владар својим говором, чиме се као неким престоним говором показују делегације као неки парламенти, који стоје над угарским сабором и бечким царевинским већем, те одржавају јединство монархије.

Да ће овогодишње делегације бити у највећој мери важне и интересантне, то је сасвим наравно, јер су се одиграли велики догађаји на Балкану, па ће заједнички министар спољних послова морати правдати вањску политику монархије, а заједнички министри рата и финансија морати дати рачуна о силној војсци и о силним милијонима, који су потрошени на војску. Оно, што ће бити у делегацијама, то већ сада има своју важност, јер се већ сада у обадва парламента: у Бечу и у Будимпешти преправља *повишица рекрута* и нови кредити за милијоне, што ће се употребити за војску.

У том погледу, што се тиче војске и трошкова за војску, наша монархија налази се у ванредном положају као ни једна друга европска велика сила. Према догађајима на Балкану, може се рећи да је *наша монархија из балканске кризе тако изишла, као да је и без рата водила рат*: толико су стале нашу монархију разне мобилизације и све припреме за рат. У тим припремама више пута је дошла ствар до тога, да ће се колико већ сутра наша војска *побити* на Балкану.

Ово, што се може назвати *ратом без рата*, упливисало је *најубитачније* на све *привредне* прилике у монархији. Наступила је, као ни у једној држави, *новчана криза*, па и данас, кад изгледа, као да се стишало стање на Балкану, може се питати: је ли већ *престала новчана криза*? Многи и многи одговарају: *да није*. А доказ је у томе, што *каматњак* на увајмљене капитале *није се снизио* и што се *зајмови не могу добити* као у нормалним приликама. Француска, која је као неки банкар за Европу, затворила је своје касе за непријатеље Тројнога Споразума. Чудновато је, да наша велика монархија теже добива зајма, него мала Србија.

Новчана криза услед догађаја на Балкану у велико је *оштетила* становништво наше монархије. Подузећа, која су била везана са Балканом, опадала су. Ово је морао особито осетити Беч, па и остала Аустрија. Али ово је осетила и *Угарска*. У оно доба, кад су још постојали добри односаји наше монархије са Србијом, мађарски државници, повлађујући *аграрцима*, нису имали другога посла, него су отворили најжешћи *царински рат* против Србије. Ради тога данас се јако *каје* негдашњи угарски *министар-председник Векерле*. Али што је онда погрешено, то се данас тим теже даје поправити, што су међу тим наступили балкански догађаји, у којима наша монархија својим држањем није могла у Србији изазвати симпатије. Ако се данас, са обе стране, како у монархији, тако и у Србији жели, да се пријатељски односаји у интересу трговине и привреде успоставе, то ваља у Бечу свагда да имају пред очима, да се Србија налази у повољнијем положају, него монархија.

Положај становништва наше монархије, а особито онај у Угарској, *врло је неповољан*. На нас се у Угарској све то већи терети стављају, тако да *ми не знамо, како ћемо се из тих силних терета* **искобељати.** Ево *нових* терета са повишицом рекрута, која повишица опет новаца стаје, а знамо каквих великих терета већ имамо на плећима са силним милионима, које смо терете примили за велику војску на копну и на мору.

Хоће да се каже: кад друге велике силе умножавају војску, то морамо исто и ми чинити. Само што су то богате, врло богате државе, а ми смо *сиромаси. Па као сиромахе ко нас тера на Балкан*? Ми бисмо овде могли лепо и мирно живети, те се *културно* развијати. Али ми хоћемо велику и сјајну војску. Нас нико не дира. Шта ће нам онда та силна војска? Ми и као велика сила могли бисмо себе уврстити у *неутралне* државе као што су Швајцарска, Белгија и друге државе. Немамо ми водити ратове.

Наши терети, особито у нас у Угарској, који немамо индустрије, тако су велики, да их ми не можемо сносити. Сваке године се надамо да ћемо се моћи финансијално *искобељати*, али ево готово изгледа као да се не ћемо моћи искобељати или да ћемо се искобељати са *падом* многих егзистенција. На ово нека одговоре делегације.

⊙

Где нам је најбоља снага.

Прошле године донео је „Браник“ више чланака, у којима је доказивао, како је највећа несмотреност, нашу монархију увлачити у рат. Речено је тада безброј пута, да је велики део наше војне снаге у Америци, може се рећи цела једна трећина и више. Има војних зборова, где је више од пола војно-обвезне момчади отишло на зараду преко мора.

Ти су наши чланци одмах од војних кругова оштро запажени, али место признања, почеше „Браник“ гонити као непријатељски лист. Зар је то била издаја, или непријатељство, што рекосмо, да су аустро-угарски батаљони у Америци? Наравно да није. Зато нам је и време дало заправо. Садање истраге против разних исељеничких агентура износе управо страховите податке о исељивању наше војне снаге у Америку.

Неки дан донеше листови, да су исељенички уреди отпремили само за две године преко четврт милијуна (250.000) војних обвезника, а шта ли их је отишло тек за ово последњих десет година?!

Данас то признају и војни кругови, а кад смо ми пред годину дана исто тврдили, онда су нас држали за издајице. Не једна трећина, него срж, главна снага аустро-угарске монархије данас аргатује у Америци. Ко нам то замера, или нам подмеће рђаве мисли, нека обелодани тачне, статистичке податке и они ће поткрепити наше тврђење.

У Америку одлази свет између 17 и 40 година. Осим тога, то не могу бити људи са махнама (кљасти, ћорави, предрти итд.), јер које не узима војска, те не треба ни Америка, даклем одлази све оно, што у војску спада.

Ми немамо тачних података, колико има света у Америци из наше државе, али се не ћемо много преварити, ако тај број означимо са три до четири милијона, јер нарочито задњих пет година расте исељивање, а по готово од прошле године. Како видимо, факат је, да ми остајемо без одбране, јер оно, што ваља, то је далеко од дома, а оно што није ваљало за Америку, не вреди ни за војску. Зашто тај свет оставља родну груду? Да ли из страха од рата? То је искључено. Та ено Србијанци су листом грунули у рат, па није могуће, да би наши опет листом бегали од страха.

Можда је то агитација какве стране државе? И те се речи чују, а баш од оних, који хоће да скрену то питање са правог пута. Зар је потребно доказивати овакве глупости? Која је то држава, која ће моћи задовољне грађане одмамити са њихових огњишта? То је таки апсурд, да не треба даље трошити речи.

Исељивање има много узрока. У првом реду свет нема хлеба па иде „трбухом за крухом“, а друго, код нас нема слободе и то несносно стање само појачава себу.

Непаметна спољна политика довела је нашу монархију до силних дугова, у којима њени народи грцају.

Има ли тому излаза? Једино тада, ако „водећи“ државници промене из основа нашу спољну политику, која треба наслона на Русију и балканске државе, а особито Србију. И поред тога исто је тако важно, ако се унутарње држава преобрази у један скуп народа, који ће бити равноправни.

—ил.

СТАЊЕ НА БАЛКАНУ.

Из Србије.

Београд, 21. октобра (3. нов.)
(Телеграм кр. срп. пресбироа.)

Данас је у скупштини настављена адресна дебата; после подне се претресао пројекат о престанку мораторијума.

Седнице скупштинске одложиће се почетком новембра, пошто предлог буџета за идућу годину још није готов.

„Пијемонт“ саопштава, како последњих дана непрестано пребегавају арнаутске породице на српско земљиште. Прекјуче је пребегло у Ђаковицу око 500 душа због зулума и анархије у Албанији. Српске су власти указале бегунцима прву помоћ.

Исти лист саопштава, да је између Србије и Црне Горе постигнут споразум у питању граница, изузевши ситнија питања. Током ове недеље потписаће се уговор.

Јутрос је умро Сава *Грујић*, генерал у пензији и бивши председник министарства и државног савета. Погреб је сутра.

Демарш у Атини.

Рим, 21. октобра (3. нов.)

„Агенција Стефани“ јавља, како су Италија и Аустро-Угарска обавестиле силе Тројнога Споразума, да ће у Атини учинити корак због Албаније. (Зашто то није учињено, кад је Србија била у питању? — Ур. „Бр.“)

Пут краља Фердинанда.

Софија, 21. октобра (3. нов.)

Овдашњи »Дневник« јавља, да је питање посете краља Фердинанда у Бечу свршено и да се ради на службеној посети у Берлину.

Албански престо.

Рим, 21. октобра (3. нов.)

Кнез Вид примио се кандидатуре на албански престо. Италија и Аустро-Угарска су са тим сагласне. (Само нека понесе собом у Албанију пуне бисаге цекина! Ур. „Бр.“)

Стање у Бугарској.

Софија, 21. октобра (3. нов.)

Јуче је странка дра Данева одржала конгрес, на којем је др. Данев окривљавао врховну команду због рата са Србијом.

Овде се у опште међусобно само оптужују и жучно кавже.

Софија, 21. октобра (3. нов.)

Руска новинарка Олга *Бербенко*, која одавде шиље врло озбиљне извештаје, известила је последњих дана неке руске листове, како се бугарски официри, из страха од одисаја народног, прикључују антидинастичкоме покрету.

РУСКО НАОРУЖАЊЕ.

— Скраћен рок израде убојних бродова. —

Кредит од **1560 милиона рубаља**, који је одобрен руском министру убојне марине за израду ратних бродова, и који се имао утрошити у току од *дванаест* година, *биће исцрпљен само за пет првих година*, јер *руска влада жели да што пре добије јаку флоту*.

Ову вест, коју доносе петроградски полуслужбени листови, не треба нарочито прокоментарисавати. Она најречитије каже, да се **Европа налази пред крупним догађајима**, који ће **убрзо наступити**.

Главна скупштина Матице Српске,

држана у Новом Саду 10. (23.) октобра 1913.

(Наставак.)

Стеван *Марковић* вели, да има података о кривици појединих чланова бившег управног одбора. Моли, да о том после ручка говори.

Председник га позива, да сада одмах каже, што има

Стеван *Марковић* побија процену шумарских стручњака о шуми Аркадија Марковића те вели, да је у свом поднесеном предлогу изнео кривицу појединих бивших чланова управног одбора. Аркадије Марковић је осуђен за дела до 1909. г., а за оно, што је после тога радио Манојловић, није одговоран Аркадије Марковић. А зна се, да је главне проневере Манојловић извршио *после* 1909. године. Ни суд није Аркадија Марковића оптеретио за оно, што је Манојловић урадио после 1909. године. Грађански суд за то не може осудити Аркадија Марковића на отштету, јер је штета, која је нанесена Матици *до* 1909. г., накнађена из Манојловићева имања. Износи историју са тресорским кључем, лажном заклетвом браваровом... (Бука. Узвици: То не спада на ствар!)

Председник: Ту је ствар већ суд решио.

Стеван *Марковић*: Управни одбор је већ онда кардинално погрешио, кад после првог Манојловићева признања није овога пријавио властима. (Немир и вика.)

Председник: Не могу дозволити, да износите старе ствари.

Стеван *Марковић* протестује против тога, што му се не да да говори. (Непрестана бука.) Предлаже, да један ужи одбор испита и установи, је ли књиговођа Шилић правилно исписивао камате.

Др Миливој *Миладиновић* побија наводе неких предговорника и конкретизира свој предлог: да се бивши чланови управног одбора *туже суду*, а фискал има установити, колика је штета.

Др Стеван *Малешевић* утврђује, да ако се већ говори о одговорности бивших чланова управног одбора, онда су одговорни бивши чланови *свих* управних одбора од г. 1903. амо. Мора се начинити кључ, колико на кога отпада.

Председник прекида расправу и заказује наставак за $^1/_2$3 с. после подне.

(Наставиће се.)

НОВИ САД, 22. октобра 1913.

— **Преска парница против „Заставе“**. И јучерашњи дан бележи једно од многобројних прогањања новосадске „Заставе“. Њевин уредник г. Мита *Клицин* стајао је јуче пред поротом у Сегедину, јер га је државни тужилац тужио због дражења. Као што видимо: само „дражење“, и само „дражење“! Овај пут порота није била истога мишљења са државним тужиоцем, те је г. Клицина ослободила, чему се, у осталом, радујемо.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Преговори између Аустро-Угарске и Србије о железницама**. Београдска „Политика“ јавља ово: Преговори између српске и аустријске владе о праву на експлоатацију железница, које се налазе у нашим новим крајевима, отпочеће ускоро, може бити већ кроз неколико дана. Аустријска влада жели, да у то питање уђе и блок трговинско-економских питања, о којима ће се ускоро преговарати.

Аустријска влада има у својим рукама највећи број акција Друштва за експлоатацију источних железница и захтева од наше владе, да Друштво и даље има права на експлоатацију. Она је пре кратког времена и тражила од наше владе, да се железнице предаду Друштву, те да оно одмах постави своје чиновнике и свој персонал. Аустријска влада, шта више, захтева од наше владе отштету за све ово време, од како су железнице биле под нашом управом.

Преговори ће бити скопчани с највећим тешкоћама, јер Аустрија, изгледа, не ће да попусти од свога становишта. Зато се и не верује, да ће доћи до споразума. У политичким круговима, блиском влади, већ се помишља на грађење нових пруга, које би ишле упоредо са овим пругама, које сада постоје.

— **Пут Коковцова**. Из Петрограда јављају, да руски министар-председник путује данас, у уторак, у Париз, где ће конферисати са Поенкареом, Бартуом и Пишоном; а онда ће отпутовати у Берлин, где ће такође конферисати са меродавним политичким личностима.

У последње време упадају у очи конференције руских државника у Паризу па одмах за тим у Берлину. Са овом појавом се може у везу довести и истицање Немачке у експозеу Николе Пашића.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 22. октобра 1913.

— **Матица Српска.** Књижевно Одељење држало је 18. (31.) октобра своју X. седницу. Главнији предмети су ово: За потпредседника Књижевног Одељења и Одбора на годину дана изабран је досадашњи потпредседник Радивој Врховац. — У Књижевни Одбор изабрани су у главном исти, и то из места: А. Варађанин, Др. Ђ. Дера, Ј. Живојновић, М. А. Јовановић, Љ. Лотић, Ст. Лекић, Др. Л. Марковић, Др. Т. Остојић; из Карловаца: М. Будисављевић, Ил. Зеремски, Гл. Лазић, Др. Н. Радојчић. — Узимају се на знање одлуке Гл. Скупштине у погледу примљених предлога Књижевног Одељења и у погледу изабраних питомаца. — Примају се нова правила за питомце према предлогу пододбора са ситнијим изменама.

— **„Слога“**, удружење бивших ученика и ученица српске велике гимназије новосадске и њених пријатеља, примила је у месецу октобру о. г. од 2 редовна члана К 7 и од Јов. Живојновића К 6·90 у име рабата за продате књиге, свега К **13·90.**

— **Српски учитељски конвикт у Новом Саду** примио је у октобру о. г. од гђе Марије *Пешковића*, учитељице у Сентомашу 12 К кланарине. — Од Саве *Пешковића* умир. учитеља у Панчеву 4 К прилога за успомену на свога преминулог друга Илију *Живановића*. — *Од српског учит. збора* у Вел. Бечкереку 10 К прилога уместо венца на одар пок. Ђоки *Михајловићу*, учитељу новосадском.

— **Годишње 800.000 круна готовог новца пропадне Србима.** Грдна свота, али на жалост тачна. Ево како ми тај новац изгубисмо.

Бечка ковница новца кује за наше луде српске потребе годишње 100.000 комада великих дуката, такозваних сеферина, и 400.000 комада малих дуката. Пошто се и велики дукати прекивају од старих дуката, то значи, да наш народ годишње 100.000 комада великих и 400.000 комада малих дуката купи сваке године а исто толико и прода старих изношених дуката. При овој куповродаји изгуби се по сваком великом дукату 4 круне, дакле на 100.000 комада 400.000 круна, а по сваком малом дукату по 1 круну, дакле на 400.000 комада 400.000 круна, *свега 800.000 круна изгуби дакле наш народ годишње у гошовом новцу* без камате. Ови су податци сасвим тачни, а да је и рачун тачан, то може сваки наш ратар, који је куповао и продавао дукате, контролисати.

Видите ли ви сад, куд то води и чему ће нас, на крају крајева, та неразумна мода одвести. Та ми смо мали народ, ми не смемо изгубити на некорисне ствари толики капитал, јер ако и даље тако узрадимо, морамо пропасти.

— **Надпоручник Гиларди жив!** Ми смо, по загребачким новинама, забележили, да су Србијанци стрељали надпоручника Гилардија, што је тобоже водио арнаутске устанике. Сад загребачке новине бележе, да та вест није тачна, јер је Гиларди здрав и жив дошао у Загреб, и вели, да он није ни био у Арнаутлуку.

Новости са стране.

— **Велики пожар у Румунији**. Из Букурешта јављају, да су се у недељу у вече у Морени запалили петнаест јама, у којима се вади петролеум. Сва је долина и околни брегови у пламену, а гасити није било могуће.

— **Ватра у Брну.** У недељу у вече избила је у ткачкој фабрици Ајслерској ватра, која је скупоцену фабрику сасвим уништила.

НОВИЈЕ.

Цетиње, 21. октобра. Преговори о разграничењу између Србије и Црне Горе завршени су.

Валона, 21. октобра. Збор јужних Албанаца предаје комисији меморандум, у коме се туже на грчко угњетавање и моле, да се Албанија спасе од страних утицаја. (Бечко-римско масло. — Ур. „Бр.“)

Солун, 21. октобра. Грчка је влада забранила извоз жита. Ова забрана се не схвећа као војничка мера.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“.

Жандарска обест у Карловцима.

Будимпешта, 22. октобра. (*Мађ. кор. биро.*) Пре поласка генерала Јанковића у Београд догодио се на карловачкој станици немио случај. За вагон су донесени многи венци и букети, али полиција није то дозволила; том се приликом српски кондуктер тако ренитентно (!!) понашао, да су га морали притворити. (Ствар је у овоме: Омладина је тражила од кондук-

---

ЛИСТАК.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Културни народи су свесни тога, какав задатак има да врши позориште у народу. Поједине државе, дворови, велики градови па и појединци — богаташи, много жртвују на одржавање и развитак позоришта. Најлакши положај имају дворска позоришта, или она, која поједине државне владе субвенционашу. Код таквих позоришта је главна брига, да се ниво дигне до што већег уметничког савршенства; узимају се најсавршеније уметничке снаге; имају најскупоценију гардеробу и декорације, прво се у њима дају комађа првих и најугледнијих писаца и композитора, за које се плаћају велике тантијеме — а ако има у каси мањка, њега покрије дворска или државна каса. Велики градови слично раде али у мањем, а она позоришта, која су у режији подузетника, служе истина уметности, али је подузетников главни циљ, да прикупи што више новаца, па се ту онда не бирају средства.

Положај Српског Народног Позоришта није ни у ком погледу сличан ни са једним наведеним позориштем. Њега субвенционише народ својим ситним новцем — претплатом, а носе га на својим плећима глумци и глумице уз доста скромну награду. Доследно томе дакле, наше позориште мора служити искључиво оној цели, за коју га је српски народ основао и одржао: Српско Народно Позориште мора бити носилац и стражар српске културе. Мора износити пред своју публику светле слике из наше, српске историје, па у најсвечанијем руву и са декорацијама мора заузимати *прво место* на репертоару, па као што су: народна песма, гусле и народни обичаји у нама одржали српску прошлост, српску свест, српски језик и српски понос, тако нека нам то све замене данас српска позорница. Историјски јунаци, светли карактери дичне наше прошлости треба да постану на нашој позорници *идеали*, за којима ће се одушевљавати наша публика, а у првом реду наша узданица: *наша српска омладина*. — Све то треба да је приказано лепим и звучним нашим српским језиком, правилно изражено тако, да нам позорница српска шири најлепши српски говор. — У другом реду је позвана српска позорница да систематски култивише српску *драмску књижевност свију грана*, па да нам се публика што више приљуби алему и бисеру наше књижевности, да је заволе и за њом се одушевљава. А то ћемо постићи, када репертоар буде што српскији, када се за њега наша публика што више буде заинтересовала. Наша драмска уметност је богата, а још ћемо је више обогатити, када њој додамо: чешку, руску и хрватску драму. Оно што је туђе, могло би и смело доћи на нашу позорницу само као најзначајније и што је од прве књижевне вредности, а модерну литературу, која је без књижевне вредности — треба из нашег позоришта сасвим избацити, јер ко хоће новију литературу проблематичне вредности да гледа — пустимо га нека иде у туђе позориште, нека се храни пролетаријатским духом.

Треће место треба да заузима *српска народна песма*. Та ми смо бар богати у народним мотивима. Имамо песама: бачванских, банатских, сремских, босанских, србијанских и старосрбијанских. Имамо и комађе народних, само све то треба култивисати, па би брзо нестало компилаторских валцера и шваПских лакрдија, које немају ама баш никакве вредности — бар за нас никако, да се хранимо туђим проповедима, који нас однарођују. Па када се буде разлегала по нашој позорници милозвучна српска песма, кад би се култивисали српски књижевни производи; када нам се што већма омили светла прошлост наших дичних предака — не ћемо желити проблематичне производе пријатеља арбанашких разбојника.

Никада нам није био потребан горњи српски правац у позоришту — као данас. Око нас ће свуд бујати и цветати, снажати и развијати, те ми не смемо заостати иза њих, који су нам рођени, а чијем се напретку тако радујемо. Наш препорођај се мора свуда осетити па и у Српском Народном Позоришту. Од западне културе смемо пригрлити само оно што нам је од одлучне користи, иначе знамо од куда нам морају бујати извори развитка.

Ово све треба да има на уму како управни одбор, тако и управа Српског Народног Позоришта и горе наведени правац треба да му буде звезда водиља, па ће онда бити и они сарадници наших глумаца, а српска публика их не ће заборавити: потпомагаће их морално и материјално, јер ће имати и заиста то да чини. — Управни одбор и управа морају у складу радити. **Велике личне амбиције, које иду на штету целини — морају нестати а средњи пут, средњи захтеви биће свима од користи.** И-то тако треба све оно избегавати, што наше позориште не може сносити а што нарочито проузрокује дефиците. Држим, да свако, ко хоће да разуме, може разумети шта не треба да се ради. Ми нисмо никако за велике трзавице, радикалне промене, само ако је могуће да се крма Народног Позоришта поведе на прави пут. А лека треба тражити за времена, док болест није завратила такова корена, да и самој установи шкоди. Позвани нека размисле и чине онако, *како треба да чине*, и нека увек имају на уму у првом реду интерес *Српског Народног Позоришта*, које има само ситну — народну субвенцију.

У **Новом Саду**, 7. (20.) октобра 1913.

Ђорђе Петровић.

тера српског, да генералов вагон, који је својина српских државних железница, окити цвећем, што је кондуктер дозволио. Кад су се жандари издерали за то на кондуктера, овај енергично рече, како он може дозволити, да се српски вагон окити, на што га обесни жандари притворише. Ово је врло непријатно дирнуло генерала Ремена и великог жупана Хидегхетија, те је кондуктер одмах пуштен, а подређени полицијски органи су извукли добру бурунтију. — Ур. „Бр.“)

Против Берхтолдове политике.

Беч, 22. октобра. Партијски збор аустријске немачке социјалне демократије донео је резолуцију, у којој се осуђује спољашња, нарочито балканска политика Аустро-Угарске.

Бугарска неучтивост.

Софија, 22. октобра. Бугарски официри, који су се вратили из грчког ропства, упутили су Венецелосу телеграм, у којем протестују против нехуманог поступка.

Српски мораторијум.

Београд, 22. октобра. Скупштина је примила закон о мораторијуму.

Опозиција у сабору.

Будимпешта, 22. октобра. Данас ће у сборницу доћи целокупна опозиција и учествоваће у дебати о поротноме суду.

Опет демарш!

Беч, 22. октобра. Аустро-Угарска и Италија још су у петак известиле грчку владу о захтеву, да грчке трупе до 30. XI извиђу из Албаније и да се она места, у којима Грци спречавају установљење народности, прогласе за арнаутска.

Атина, 22. октобра. Грчка ће влада ових дана одговорити на аустро-италијански демарш, па ће рећи: **да су за Грчку меродавне само одлуке свих шест великих сила.**

Позив на претплату.

Са 1. (14.) октобром о. г. отпочела је IV. ЧЕТВРТ годишње претплате на наш лист те молимо поштоване претплатнике да обнове претплату. Целом српском народу познат је »Браников« непоколебиви српски рад одавно већ, рад, за који и »Браник« и људи око њега поднесоше велике жртве. Но никаквих жртава нисмо жалили, само да послужимо српском народу, да одржимо лист на висини, на коју је подигнут.

Кад је тамо доле на Балкану букнуо велики рат балканског савеза против Турске, одаслали смо били на бојно поље нарочите ратне извештаче. Све то нас је такође стало огромних материјалних жртава. Па кад се је небратска Бугарска изненбуха, мучки дигла на Србе, постарали смо се, да и о тим крвавим догађајима доносимо најтачније, најбрже и најопширније извештаје. Исто тако нисмо жалили материјалних жртава ни сада, када арнаутски разбојници мучки ударише на обе српске краљевине, те смо доносили најопширније и најпоузданије извештаје.

„Браник“ се издржава једино од претплате и огласнине. Па како је ево настала IV. четврт 1913. г., то молимо своје старе претплатнике, да обнове претплату, а све добре Србе, који се до сада нису претплатили на »Браник«, молимо, да се и они претплате на наш лист, који сам себе препоручује својим радом.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину 34 К
на по године 17 К
на четврт године 8 К 50 п

а може се претплатити и месечно са 2 К 90 п. За Србију износи годишња претплата: 46 динара, погдишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале стране земље износи претплата 45 К у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом на администрацију „Браника“.

У Новом Саду, 1. (14.) окт. 1913.

Управа и уредништво „БРАНИКА“.

Ратне белешке.

— **Четвородневна борба на Калиманској Чуки.** Варошица Кочане чувена је на балканском полуострву због свога одличног пиринча, у трговини познатог под именом „кочански криз“. Кад се из ове варошице пође било источно (ка варошици Царево Село), налази се на непрегледне низове таласастих брежуљака, иза којих су као нарочито понамештани горостасни висови, голи, непошумљени као и цела доскорашња турска царевина. На одстојању од 15 километара источно од Кочана, у једној веома дубокој и веома романтичној долини, од које се отпочињу низати горостасни висови, налазе се рушевине необично симпатичног села Исти-Бање, кроз које протиче Брегалница. Оно је до пре неколико дана било насељено искључиво муслиманским становништвом.

Сјајна победа нашег и срамни пораз бугарског оружја на Рајчанском Риду, имали су кобне последице по становништво и кровове унесрећеног села. И образе најокорелијег зликовца облила би румен стида над одвратним делом, које су Бугари при своме бегству испред српских трупа извршили над овим селом и његовим бедним становништвом. Моја прошлост сведок ми је, да нисам мекушац и да не памтим доба, кад су ми очи засузиле. Међутим овде, у овом бедном селу, ја плачем заједно са ово неколико садањих становника његових, махом ситне дечице испод десет година, која су до пре неколико дана била у загрљају својих родитеља а на коју данас налазим, како умиру од глади, пошто их нема ко нахранити. И кад би кога имало — нема их чиме нахранити. Јер је ово неколико була, које се чудноватом случајношћу спасоше бугарске ненаситости за људском крвљу, избезумљено. Са укоченим погледом, са особинама умно поремећеног човека оне блену у наше војнике и појединим деловима свога тела изводе покрете, из којих се одмах, без икаквог размишљања и погађања, да извести закључак да ишчекују — кундак у леђа или нож у груди.

Калиманска Чука, тако се зове највећи вис више села Исти Бања, назван по селу Калиманцу, које броји свега седам кућа. Овај вис удаљен је од Исти Бање седам километара, и њега су Бугари изабрали као најпогодније место противу нашег продирања према Царевом Селу. Како је на томе вису био сконцентрисан и остатак седме, осме и преславске дивизије, појачан са још две нове, одморне дивизије из Царевог Села, Бугари су се надали успеху. Њихови заробљеници причају, да су они апсолутно били поуздани у своју победу и освету за поразе на Рајчанском Риду и Пљачкавици. Међутим њихове претпоставке за наде ове врсте биле су на погрешној основи. Јер страшна и крвава борба, која се и дан и ноћ водила 4., 5., 6. и 7. јула на Калиманској Чуки и њеним огранцима, и резултат ових борби, најизразитије приказују надмоћност српског над бугарским оружјем.

Дана 4. јула око 4 сата по подне, поједини делови српских трупа већ су били прешли Брегалницу код Исти-Бање и отпочели поседати омање висове, који се сматрају као саставни део Калиманске Чуке. Стручњаци тврде, да су Бугари са нарочитим планом били напустили ове висове. И зато је поседање њих од стране наших трупа било без икаквих тешкоћа од њихове стране. Међутим у 7.30 сати у вече отпочеше омање чарке, из којих и најпоузданији војни стручњак као и обичан посматрач не би могао извести закључак, да су оне претече једне страшне и крваве четвородневне борбе,

Пушчана ватра отпоче узимати све веће и веће размере. Не прође ни минут-два, а чује се митраљеска паљба, праћена у размацима од по два до три минута по којим топовским пуцњем.

Око 8·15 сати отпоче и артиљеријска канонада; око 9 сати борба је по мом схваћању била достигла своју кулминациону тачку. Тада се није могла поставити разлика, ко је виднијег учешћа у борби узео: пешадија или артиљерија. И једна и друга дејствовале су свом силином својом. Било је једно време, када је силна пуцњава узела толики мах, да се више нису ни чули пуцњи, већ једно страховито брујање, које није у стању произвести ни једна од познатих природних појава, које код човека улевају страх и трепет. Ако би библијски страшни суд овога имао ма и хиљадити део, био би одиста страшан.

У 10·30 сати могло се већ приметити да ово несносно стање не ће још дуго трајати. И одиста: и топовска и пушчана паљба почеше да се стишавају. Потпун прекид наступио је око 1 сат по поноћи, Наступила је нема гробна тишина, која је трајала до освита зоре. Наша пешадија примакла се за један километар ближе Калиманској Чуки. Сам врх Калиманске Чуке није више у бугарском поседу. Међутим, њиме још Бугари доминирају. Ето таква је ситуација била, кад је освануо 5. дан овог месеца. Тачно у 3·17 сати изјутра један топовски метак огласи почетак посла, на коме се у 1 сат прошле ноћи стало. Настаде опет љута и крвава борба. Међутим у току овога дана страхоте нису биле толико очајне, као што беху прошле ноћи. Око 10 сати већ беше на превијалишту једнога пука рањеника из ноћашње и јутрошње борбе. Беше ми веома чудновато, да их је било мало. Оно, што је било — било је рањено махом парчадима од граната. Повреде су, међутим, веома тешке, управо очајне. Било их је и са поломљеним обема рукама и ногама. Па ипак су ти хероји стојички подносили свој зао удес.

Тачно у 11·30 наступило је затишје, које је трајало до 4 сата по подне. Између 4 и 5 сати отпоче топовска канонада, праћена наизменичном праском пушчане паљбе, која се са наше стране све слабије и слабије чула. То се тумачило тиме, што је наша пешадија за неколико стотина метара потисла бугарску пешадију. Око 8 сати у вече пушчана паљба није се никако чула. Међутим артиљерија је и даље дејствовала. Борба је прекинута око 9 сати. Резултат борбе је био: Бугари дефинитивно потиснути више од пола километра а добар део Калиманске Чуке у нашим рукама и већ извесна артиљерија је тамо. Наших рањеника беше приличан број, махом из пушке, а бугарски губитци још непознати.

Освануо је 6. дан овог месеца. Још од ране зоре бугарске трупе труде се натчовечанским напором не толико да поврате Калиманску Чуку, колико да спрече наше дејство са ње и њених брегова. Борба, која је у току данашњег дана вођена, неоспорно доказује ужасне напоре, које Бугари издржавају све у намери, да спрече наше дејство са извесног места Калиманске Чуке. Данашња је борба апсолутно идентична са ономадашњом борбом, па можда још и огорченија. При том данас су Бугари отворили артиљеријску паљбу на једини пут, којим се иде на Калиманску Чуку, рачунајући, да се наша кретања налазе на томе путу. У гађању данас су показали извесне резултате као нишанџије, али без жељених последица.

Како страховито разроке појмове ти људи имају на хуманитет, довољно је кад напоменем факт, да су два топовска метка послали на — превијалиште једнога пука, који је под међународном гаранцијом Црвеног Крста. Иако су ти метци пали у непосредној близини тога превијалишта, срећом није било никакве штете, осим што је убијен један во.

Борба је вођена непрекидно целога дана, и око 7 сати у вече прекинута је, како би се после два сата наставила свом жестином својом. Резултат борбе је: наш посед Калиманске Чуке дефинитивно осигуран, а тиме и војсци, која овамо оперише, преко Ћустендила отворен пут за Софију. Одавде до Ћустендила је 25 километара. Ноћашња борба трајала је до 10·30 сати.

Данашњи, 7. дан овог месеца, разликује се од прва три дана по томе, што су данас били нападачи Бугари и што је борба отпочела око 9 сати изјутра. Циљ је данашњих њихових нападаја био тај, који је и јуче. Хтели су по што по то да суспендују наш посед Калиманске Чуке. И овај покушај завршен је — покушајем, за који су поднели огромне жртве. Око 4 сата по подне борба се отпочела стишавати и око 7 сати је престала. Око 9 сати поново су учинили последњи покушај.

Калиманском Чуком ми потпуно господаримо и пут за Софију отворен је и војсци која на овом фронту оперише.

Из београдске »*Политике*«.

Ман. М. Мрвић.

23./9. 1897. почео је Привредников рад, а до 1./9. 1913 године, дакле прва 16 година сместио је и збринуо Привредник равно

10.000 ђака у шегрте (и 250 девојчица).

Сад је већ лакше, јер сад разуме и увиђа свако, а тиме се олакшава посао заузимљивим пријатељима омладине. Од сад се морамо боље и све боље журити, јер у нашим крајевима има још места за 200.000 ваљаних занатлија, трговаца, привредника свију струка, па ако се не би журили, требаће онда 200 година, да се заостатак попуни.

Шаљите, дакле, све у свет што је способно — макар и сиромашни били — а они ће данас сутра своју децу школовати, и у свему напредни и од користи бити.

С поштовањем
УПРАВА ПРИВРЕДНИКА.

Тим поводом поклонио је данас г. В. Матијевић К 10.000·— за покривање трошкова око тих послова, јер су и прошле године били трошкови много већи него приходи, а исто тако и ове године, итд. Зато су умољени сви пријатељи, који могу, да помогну ово заузимање и материјално како ко може, а ко то не може, тај нека нађе, одабере и препоручи Привреднику што више ваљаних ђака.

IV. ИСКАЗ

добровољних прилога у фонд за издржавање *Српске више девојачке школе у Новом Саду*, предатих Добротворној Задрузи Српкиња Новосаткиња.

По 200 К: Српска Банка д. д. у Загребу.

По 180 К: Добротворна Задруга Српкиња Жабаљкиња.

По 160 К: Стапарска омладина од забаве.

По 100 К: Добротворна Задруга Српкиња Стапаркиња; Марко Мићић трговац у Инђији, Српска православна црквена општина у Сентомашу.

75 К од растурених књига проф. Јована Живојновића „Просветник II.“

По 50 К: Добротворна Задруга Српкиња у Т. Бечеју, Народна Привредна Банка д. д. у В. Кикинди, Добротворна Задруга Српкиња у Чуругу, Српска правосл. црквена општина у Башахиду.

По 48·04 К: Новосадска Трговачка Омладина од забаве.

По 40 К: Љубомир и Дан ца Павловић из Черевића, Ана пл. Рокнић из Митровице.

По 38·13 К: Од скупљеног видовданског дара у Сентандрији.

По 30 К: Добротворна Задруга Српкиња у Винковцима.

По 25 К: Добротвор као задруга у Новом Саду за октобар, Меланија Живојновићева за пет месечних уплата.

По 20 К: Привредна Штедионица у Стапару, Стеван и Лепосава Николић из Ст. Футога, Јулка Полит.

По 10 К: Милан Милин трг. путник уместо венца свом синовцу Луки Милину, Катица Ћирић протиница.

По 6 К: Сара уд. Стефановић из Черевића.

По 5 К: Милица уд. К. Малеташка уместо венца на гроб свом супругу Крсти

Грбић Гавра учитељ, Десанка Ракићева учитељица, месечни прилог за септембар, Ђорђе Ивковић опот. помоћник у Ст. Пазови.

4·50 К: Анка Ивковићева скупила у друштву.

По 4 К: Љубомир Лотић епарх. школ. референт.

По 2 К: Зорка уд. Максимовић из Черевића.

Свега *1477·67* К, у прва три исказа 5943·68 К, укупно: *7421·35* К.

Свима овим племенитим прилагачима у име Задруге захваљује

у Новом Саду 16. (29.) октобра 1913.

Катица Меанџић,
благајкиња.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

СПАС ЧОВЕЧИЈЕГ ЖИВОТА! Препоручујем сваком оном који болује од опасне болести јектике или запаљења плућа; мој светски проналазак који још нико до данас пронашао није осим ја, до данас су хиљаду хиљада животом платили од те опасне болести, ал пошто сам ја тај лек сам пронашао где је до данас сваком најбоље помогло, зато пак кога је год затекла та грозна болест, а нарочито код нашег света, ово је за њега спас зато нек се сваки на мене обрати где се одмах упутство од мене добија, који га год буде поручио тај ће одма за 14 дана видети да делује много лакше и да на боље иде

Адреса: W. MARINOVIĆ WIEN II. OBEREDONAU 63. I./34. 315 13 40

ИМАМ НА ПРОДАЈУ I-а ПРАЈСКОГ УГЉА ЗА ГОРИВО, I-а БУКОВИХ И СЕЧЕНИХ ДРВА. ПО НАЈЈЕФТИНИЈОЈ ЦЕНИ ПОСТАВЉАМ У КУЋУ.

Коста Драгинчић
НОВИ САД 395 (9—15)
Текељи Имре и Успенске ул. ћошак.

ВОСКАРСКА РАДЊА
ГАВРЕ МАЛЕНЧИЋА
У НОВОМ САДУ
Ћурчијска улица број II.

Част ми је препоручити поштованој г. г. трговцима, слав. црквеним општинама и приватним муштеријама своје богато стовариште, добро горућих **воштаних свећа** од најбољег материјала, које сам у својој радионици произвађам. — Роба врло добра и израда чиста. — Цена врло умерена.
405 7—10

Једина српска трговина
сегединских производа.

Препоручујем своје велико стовариште сегединских производа као:
ПАПРИКА, ТАРАНА, САЛАМА, МАКА, МЕТЛЕ, ЧЕТКЕ, АСУРЕ
и т. д. по врло умереној цени. Ценовник шаљем бесплатно.

С поштовањем
ТОДОР ТРИШИЋ,
427 6—10 *Сегедин, iskola u. 3.*

Ко воле печене или куване **ТИРОЛСКЕ** мароне и кестене
5 кила крупних марона К 3·14
5 „ „ кестена „ 2·44
За све ја плаћам пошту, ко поручи мароне и кестен а нису здрави примам о мом трошку натраг. Разашиље:
ЛУКА В. ВУЧКОВИЋ
429 2—5 **Нови Сад,** код шаргарепе.

КОРЗО БИОСКОП

За понедељак и уторак 3. и 4. новембра п. р. к.

ПРОГРАМ:

1. Увод.
2. Асоан и острво Филе (Египат) природно
3. Младост, весела игра
4. Штрајкачи, драма
5. Чакшире г. доктора, комично
6. **Мале Гејше,** руска драма у 2 дела

Радним даном после подне места су — осим ложа — у пола цене.

413 13—300

ПРОМЕСЕ *)
ОД
4% угарске хипот. срећке
од године 1884.

Главни згодитак		. . . К	40.000·—
1	„	по . . „	3.000·—
3	згодитка	„ . . „	2.000·—
4200	згодитака	„ . . „	200·—

Жребање 15 новембра 1913.
Цена К 4·50

3% аустр. боденкредит срећке
од године 1880.

Главни згодитак		. . . К	90.000·—
1	„	по . . „	4.000·—
2	згодитка	„ . . „	2.000·—
2500	згодитака	„ . . „	200·—

Жребање 16. новембра 1913.
Цена К 5·—

Угарске премиен срећке
од године 1870.

Главни згодитак		. . . К	240.000·—
1	„	по . . „	20.000·—
1	„	„ . . „	10.000·—
4	згодитка	„ . . „	2.000·—
18	згодитака	„ . . „	1.000·—
5475	„	„ . . „	376·—

Жребање 15. новембра 1913.
Цена К 12·—

издаје
МЕЊАЧНИЦА
Централног Кредитног Завода деоничарско друштво у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само у том случају, ако нам се новац унапред пошаље заједно са 35 п. за рекомандацију.

Удовица

Српкиња преко 30 година стара, тражи место за **газдарицу** или домоводиљу у бољој кући или код самца; способна је за вођење домазлука и свију осталих кућевних послова. За поближе условевања се обратити на администрацију овога листа. 483 2-3

Продаје се кућа

у **Новом Саду,** Јазавачка улица, број 15. — Обратити се **удовој МАРИЈИ Н. НИКОЛИЋ Бач-Сентомаш.** 434 1-3

НЕДЕЉНИ УЛОЗИ НА ШТЕДЊУ

МОГУ СЕ УПИСАТИ СВАКИ ДАН НА БЛАГАЈНИЦИ НАШЕ МЕЊАЧНИЦЕ.

Плаћа се Круна 1·— на сваку честицу недељно
а укамаћују се
са 4% ако траје уплата 1 годину
„ 4½% „ „ „ 2 „
„ 5% „ „ „ 3 „

За време трајања уплата могу улагачи подизати ⅔ од уплаћене своте као предујам.

ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО У НОВОМ САДУ.

Хотел „Бела Лађа“, Нови Сад

модерно са електричним осветљењем и осталим удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

ТОЧИ ПРАСТАРО [URQUELL] ПИЛЗАНСКО ПИВО.

Продаја изврсног карловачког вина на велико. 202 49-150

ШТАМПАРИЈА
ДЕОН. ДРУШТВА БРАНИКА У Н. САДУ

ДУНАВСКА УЛИЦА БР. 36.

знатно је проширена и снабдевен са новим брзотисцима које крећу електрични мотори, великим избором слова, орнаментима и шарама — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду сваковрсних штампарских послова и то: дипломе, позива за забаве, брифпапира, коверата, тисканица за црквене и полит. опћине и адвокатске канцеларије и т. ц. Препоручује се новчаним заводима за израду свију пословних књига. Израда савремено техничка. — Умерене цене. — Послуга брза и тачна.

ШАМУ КРАУС, Н. САД
ДРАГУЉАР, САЈЦИЈА И ОПТИЧАР — КОШУТ ЛАЈОШЕВА УЛИЦА БР. 23.
КОД ВЕЛИКОГ САХАТА И ДВА ВЕЛИКА ЦВИКЕРА.

Стовариште златне и сребрне робе, џепних и зидних сатова. — Велико стовариште аргентор-сребра и робе од кина-сребра, есцајга и луксусних предмета. — Богато сортиран избор свију врста оптичких стакала за наочари, цвикере и др. и др.

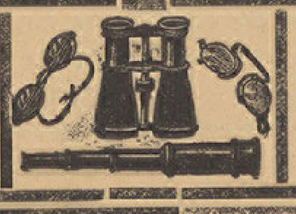

„Права кристал-стакла, за кратко- и слабовиде из чувене Ратеновске [Немачка] оптичке фабрике“, ненадмашно у квалитету и солидности — увек има свака нумера и модел — Све се репаратуре изводе тачно и стручно. **Молим обратите пажњу на велики сахат који виси над радњом!** 385 10—

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник

Електрична тампарија д. д. Браника у Н. Саду.